

ESTAT ACTUAL DE LA PREOCUPACIÓ SOBRE LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA.

El punt de vista dels Moviments de Renovació Pedagògica

Febrer de 1991

La preocupació per la Normalització Lingüística en els Moviments de Renovació Pedagògica, la trobem explicitada en la documentació de les primeres jornades de l'MRP (Roses, 1983), en les quals es va debatre una ponència -que no fou aprovada per unanimitat- sobre

“El català a l'ensenyament, una segona llengua estrangera?” Aquesta ponència responia a la situació d'aquells moments en què estaven tot just començant a engegar unes tímides i voluntaristes mesures de normalització de la llengua a l'ensenyament.

El 1986, en les segones jornades de l'MRP (Lleida, 1986), ens pronunciem clarament pels programes d'immersió com la millor manera d'assolir una normalització de la llengua, sobretot en zones d'àmplies majories de no-catalanoparlants.

Per nosaltres hi ha dos aspectes que defineixen la nostra postura respecte a la normalització lingüística:

a) El model d'Escola Pública (com a model educatiu alternatiu) és un model d'escola arrelada al medi: socialment, culturalment, lingüísticament. Entenem que aquest arrelament no afecta solament la llengua, sinó també els continguts, les metodologies, etc. Continguts i metodologies que es basen precisament en aquest arrelament.

El sistema educatiu tendeix a “uniformitzar”, és una de les seves raons de ser. La introducció de la cultura i la realitat del país ha de ser quelcom molt obert, divers i plural. Aquest fet té especial importància en aquest moment, en què la internacionalització dels processos culturals sobrepassa la capacitat d'acció del mateix sistema educatiu.

b) Hi ha un lligam estret entre normalització lingüística

i renovació pedagògica (estudi del medi, continguts, etc.). No hi ha renovació pedagògica sense normalització, però hi pot haver una certa normalització sense renovació pedagògica. Per als MRP el tractament de la llengua és un element imprescindible de l'escola de qualitat.

Voldríem ara insistir en alguns aspectes d'aquest procés de normalització.

- La capacitat de normalitzar lingüísticament el país des de l'escola és molt relativa

El que no vol dir que no s'hi hagi d'actuar més decididament i amb més recursos, però implica que cal comptar amb accions més globals, que afectin i impliquin altres sectors, i que estiguin coordinades amb l'escola.

- Les lleis tampoc no afavoreixen un marc ideal

I no solament les lleis, sinó també d'altres mecanismes administratius, ordres, resolucions, que afecten el funcionament del sistema públic, però no faciliten la normalització lingüística, perquè tampoc no faciliten la renovació pedagògica. Oposicions, concursos de trasllats, equips estables...

És evident que els sectors que critiquen la normativa legisladora del país tenen raó quan diuen que en qüestions lingüístiques no s'ha afavorit el procés de normalització. Però, si bé són importants aquestes mesures, nosaltres insistiríem en el fet que cal crear les condicions òptimes per normalitzar, abans que no normalitzar per decret.

Hi ha també una manca de seguiment de les normatives vigents, fet positiu -ja que així moltes escoles que haurien per llei d'introduir el castellà a cycle inicial, no ho fan fins a cycle mitjà- i negatiu perquè en molts casos no hi ha un control de les assignatures que al cycle superior s'han de fer en català.

- En els últims anys hi ha hagut un avenç quantitatiu important

Aquest avenç és evident, sobretot a partir de la generalització dels programes d'immersió lingüística. Ens hem de preguntar també: gràcies a qui?

M o v i m e n t s d e R e n o v a c i ó P e d a g ò g i c a

Per una banda, hi ha hagut una pressió molt gran de pares, professorat convençut... Alguns ajuntaments han jugat un paper clau en aquest procés. L'Administració no va jugar fort al començament, encara que de seguida va intentar donar suport a aquestes demandes. La seva actuació ha estat molt vacil·lant. Poc racional. Preocupada massa per l'equilibri i pels nombres que pels processos i per ajudar els sectors que ho tenien clar.

La normalització va començar d'una forma natural a les zones rurals. Per altra banda, la tasca de normalització en moltes zones del cinturó industrial s'ha dut a terme amb una majoria de professionals no-catalanoparlants, convençuts del procés -potser perquè estaven convençuts de la renovació pedagògica. La situació pateix encara avui d'un cert desequilibri territorial; hi ha zones en les quals la situació és bastant deficitària, mentre que en d'altres s'han assolit percentatges del 100% de normalització.

La normalització a l'EGB i a d'altres nivells (escola bressol, ensenyament mitjà i universitari) està molt desequilibrada. El dèficit en aquests sectors és de professorat, de formació del professorat, de materials adequats, etc. És preocupant aquest fet -sobretot les mancances en l'ensenyament mitjà- perquè entronca amb les posicions que relacionen el futur perill del català basant-se en el comportament dels joves des d'un punt de vista lingüístic. Per tant, en aquest cas és molt urgent una acció decidida i de recursos.

- Quines dades tenim en l'actualitat?

La veritat és que estem acostumats a no tenir dades completes o vàlides per efectuar anàlisis. Les dades oficials són més aviat poques i centrades en els

aspectes quantitius. En alguns casos són enganyoses, perquè no són reals. (Unes estadístiques fetes un parell d'anys enrera identificaven les escoles que feien l'ensenyament en català). Fer paral·lelismes entre nombre d'aules que fan l'ensenyament en català i escoles és donar dades molt irrealistes. En aquests moments caldria saber els nivells lingüístics assolits.

- Els mestres, en general, pateixen d'una gran desinformació

Creiem que un procés de normalització / renovació de l'escola ha de tenir el professorat engrescat contínuament en aquest procés. Convèncer el professorat del paper actiu que ha de jugar en el procés de normalització hauria de ser prioritari. I ens sembla que, en aquest aspecte, no s'està avançant en absolut. Dels plans de formació intensius (Font rosella, FOPis, etc.), que suposen una inversió molt gran de cara a la formació permanent, no s'obtenen els resultats òptims perquè falla la fase de seguiment i de completar la formació rebuda.

- Els recursos destinats per l'Administració encara són insuficients

És evident que la Generalitat ha fet un esforç considerable per donar recursos a l'escola per a aquest procés. Per què, doncs, hi ha un sentiment, entre els mestres i escoles, que aquests recursos són totalment insuficients, que no cobreixen les necessitats, etc? Caldria en aquest punt una anàlisi d'aquest procés i veure si realment arriben els recursos que l'escola necessita per avançar, i si aquests recursos afavoreixen o no la normalització.

També som conscients que els avenços en l'ensenyament són lents, però també és cert que Catalunya ha destinat molts recursos a aquesta normalització. Hi ha un sentiment generalitzat que no han estat rendibles. Al marge de si ho han estat o no, ens preocupa aquest fet pel que suposa d'una desvalorització constant de la tasca de l'administració. De totes maneres, en aquesta sensació hi tenen molt a veure les desconfiances vers el professorat, la manca de participació real i la desvinculació dels territoris de determinades accions de l'administració, cosa que fa allunyar les decisions dels llocs reals de treball. Un dels aspectes més criticats és la descoordinació entre molts serveis del mateix Departament d'Ensenyament, que no facilita que hi hagi una acció coordinada que faci rendibles els recursos. (Per exemple, ha estat tradicional la desvinculació

M o v i m e n t s d e R e n o v a c i ó P e d a g o g i c a

dels plans de formació impulsats pel SEDEC -a través dels seus seminaris d'assessorament- dels plans unitaris de formació -amb participació dels ICEs, MRP, ajuntaments i el Departament d'Ensenyament.

Alguns aspectes sobre els quals caldria insistir. Des d'un punt de vista pedagògic:

- Llengua d'ús

Seria important saber els nivells que s'assoleixen en el coneixement de la llengua acadèmica i els nivells de la llengua d'ús vivencial. Quin ús fan els alumnes del català a l'escola, fora de les hores de classe. Creiem que en aquest moment s'han de potenciar amb serietat estratègies per convertir el català en una llengua parlada i viva a l'escola, no com una llengua acadèmica.

- Materials de treball

Continuen faltant materials de treball adequats a cada realitat socio-lingüística. El tractament del català com a segona llengua no està gens generalitzat.

- La normalització no és un tema exclusivament lingüístic

Cal una revisió dels textos autoritzats per la pròpia Generalitat. Algunes editorials han traduït directament els llibres que han elaborat i fan servir per a altres regions o comunitats. Amb greus errors. I són autoritzats per la Generalitat. Amb la reforma tenim oportunitat d'orientar les editorials perquè facin materials més acurats.

Insistim en el fet que la normalització lingüística no es pot desvincular de la normalització general. Per tant, s'ha de plantejar des d'un punt de vista global. Abans ja assenyalàvem les dificultats de convertir el català en una llengua vivencial. Això és un aspecte. Però el redescobriments del país en el qual es viu és bàsic si volem educar ciutadans solidaris, crítics, conscients, arrelats. I aquest redescobriments s'ha de fer a través de molts aspectes. Igual que va ser a través de l'escola que es van recuperar moltes tradicions populars (les festes populars), cal tenir present tots els continguts relacionats amb l'entorn com a claus per al desenvolupament dels infants en un territori que, per arribar a estimar, l'han de conèixer i "reconèixer" com a seu (naturalment, inclosa o no la llengua, que, en tot cas, esdevé un mitjà de comunicació i d'intercanvi).

- El multiculturalisme. Els nous fenòmens migratoris

És evident que el tema de les migracions, cada vegada més freqüents i amb tendència al sedentarisme, de poblacions provinents d'altres indrets d'Europa o

del nord d'Àfrica, fa necessari l'estudi de la influència d'aquestes noves aportacions culturals que arriben a l'escola, i la incidència en els processos de normalització. És evident que el problema s'ha de plantejar independentment del tema lingüístic, però el fet de no haver assolit una normalitat en aquest terreny torna encara més complexes les actuacions.

- La capacitat del professorat

Per a nosaltres aquest és un tema clau. Fer possible que la formació permanent sigui un dret i un deure del professorat és una fita bàsica. I dintre dels continguts de la formació permanent, la normalització lingüística i cultural és fonamental. Però en aquests moments:

- No s'aborda un pla de formació del conjunt de professorat que encara no domina aquesta llengua.

- Es tendeix a no discriminar ningú per aquestes qüestions, però amb mecanismes com donar la idoneïtat per a l'ensenyament del català sense criteris -o sense un seguiment d'aquests criteris-, facilitar la "titulitis" -necessària per a alguns drets funcionaris. No hi ha una anàlisi del que cal realment en formació, vistos els resultats del reciclatge de català, que ja fa deu anys que dura.

- Conseqüència: no podem capacitar tothom -o com a mínim ho farem a llarg termini (!!!) -; per tant, el procés d'immersió, els plans específics de normalització de les escoles arriben fins a 2n. d'EGB, i després hi ha una legislació amb un control molt deficient.

En educació, qualsevol procés que suposi una coacció no té cap futur. Això és evident. Per tant, es tractaria de combinar les actuacions legislatives amb una política seriosa de formació que "convencés" més que vencés.

Per altra banda, els reciclatges es basen fonamentalment en la capacitat de continguts lingüístics, culturals, etc., però no es treballen les actituds. Qüestió clau a l'hora d'abordar la problemàtica de la llengua d'ús a les escoles.

- Els projectes lingüístics de centre, els projectes d'immersió lingüística i els projectes educatius de centre

L'existència de projectes a l'Escola Pública és un fet clau i necessari per desenvolupar propostes coherents i amb garantia de continuïtat. Com més estructurats tinguem els centres -amb projectes lingüístics i projectes educatius- més avançarem en la consolidació de programes de normalització -o en qualsevol altre programa. Però com arribar-hi?

En primer lloc, facilitant les orientacions i assessorament adequats. Entendre que l'elaboració d'aquests projectes és un "procés", en el qual el temps dedicat a la reflexió prèvia i posterior és més important que el resultat documental.

En segon lloc, creant uns mecanismes administratius que facilitin la viabilitat dels projectes: personal i plantilla adequada, recursos econòmics i materials suficients i garanties de continuïtat de l'equip que l'ha de dur a terme si hi ha una corresponsabilitat en el projecte. Ens atreviríem a dir incentivació del projecte a través de qualsevol via que pugui resultar positiva

per al propi projecte.

- Les limitacions del projectes d'immersió

Per què estan limitats al cicle inicial? Per què no es vol plantejar el tema de la preparació de tot el professorat? Quins són els motius? Creiem que aquest és un aspecte de revisió urgent.

- La reforma de l'ensenyament. Tema dels mínims

La LOGSE, amb el problema dels mínims, màxims, percentatges dels dissenys curriculars que es podran desenvolupar des de Catalunya... situa una nova problemàtica sobre la taula. De com es resolgui aquest tema depèn la credibilitat del govern de l'Estat de fer possible el desenvolupament del català en pla d'igualtat, i que això no perjudiqui la implantació d'un model curricular flexible i obert a Catalunya.

- El paper de la societat. El paper dels municipis

Plans de normalització. La coordinació i la necessitat de plans globals.

Ja hem dit a la introducció que calen plans de normalització ciutadana. Cal una coordinació estreta entre aquests plans i els educatius. En posarem un exemple: el tema de l'educació permanent o d'adults. No s'entén que l'acció normalitzadora de la població adulta estigui programada al marge de l'educació permanent general (formació bàsica, ocupacional, etc.).

Punts de conclusió:

Sense voler ser exhaustius, assenyalarem en quins aspectes hauríem d'insistir. Normalitzar el país TAMBE depèn de l'escola. Però s'ha d'insistir en:

- La possibilitat d'un marc legislatiu i administratiu més favorable.

- La necessitat d'acordar, sobretot a nivell territorial, plans que englobin diferents aspectes i diferents àmbits, amb un mateix objectiu de normalització lingüística.

- Entendre que la normalització lingüística i la renovació pedagògica són dos aspectes indissolublement units.

- La normalització a nivell educatiu ha de tenir tots els recursos necessaris. S'ha de tenir especial cura de la formació i preparació del professorat, en relació als continguts i a les actituds.

- Els programes d'immersió han d'estendre's a tot l'ensenyament obligatori (ara fins als 14, i després fins als 16).

*Barcelona, 5 de febrer de 1991
Federació de Moviments de Renovació
Pedagògica.*